

Reflexe a LOGOS

Kdysi (před více než 30 lety) jsem v rukopisných poznámkách napsal, že „reflexe je starší než logos“; to ovšem vyžaduje jistý výklad. Především tím nesmíme mít na mysli LOGOS-vševládny, resp. podle kterého se děje všechno (jak čteme u Hérakleita). Pokud se podle tohoto LOGU-vševládnoúho děje opravdu vše, děje se podle něho také každá reflexe, a on zejména každé reflexi předchází, je dokonce její podmínkou. Reflexe se musí dít „podle LOGU“ – jinak je neplatná a je k ničemu. To, co jsem měl na mysli v oněch poznámkách, byl „logos“ specificky řecký, ke kterému se odvolávali (proti „mýtu“) a jímž se ve svém myšlení chtěli řídit a spravovat staří řečí filosofové, který však byl brzo po svém „zrození“ zatížen velkou chybou (a možná celou řadou velkých chyb: zpředmětňováním, podceněním a dokonce popíráním změny a času, substantiálností a metafyzičností, atd.). Nejde ovšem v tuto chvíli o ty nedostatky a chyby, nýbrž o to, že řecká filosofie sice umožnila takové způsoby reflexe a reflektování, které dříve nebo jinde prostě nebyly možné, ale že sama reflexe může být doložena i tam a tehdy, kdy a kde ještě o pojmech a pojmovosti nelze mluvit. A pro takové případy můžeme sice volit také upřesňovací termíny jako prae-reflexe nebo také proto-reflexe, ale že i tehdy jde vlastně o reflexi jako jistý zvláštní obrat v myšlení, které se už nezaměřuje navenek, k vnějším skutečnostem, ale k sobě, přesněji ke svým vlastním výkonům, aktům.

(Písek, 080909-3.)